

JAUSMŲ KLASIKA

KNYGŲ REBEKA IR
MANO GIMINAITĖ REIČELĖ
AUTORĖ

DAPHNE
DU MAURIER

PRAN-
CŪZO
ILANKA

DAPHNE
DU MAURIER

DAPHNE DU MAURIER

PRAN-
CŪZO
ILANKA

Paddy ir Christopheriui

PRATARMĖ

1975-aisiais, sulaukusi penkiolikos ir jau nusprendusi tapti rašytoja, parašiau laišką Daphnei du Maurier. Išsiunčiau jį autoriui atstovaujančios leidyklos „Victor Gollancz“ adresu, tad nežinojau, ar adresatė jį gaus. Kai į mūsų pašto dėžutę Nottinghamame įkrito nedidelis baltas vokas su Sent Ostlo pašto ženklų, kone paklaikau iš džiaugsmo. Ji man atrašė! Įdėjo neryškia spalvotą nuotrauką, vaizduojančią Kilmartą – rašytojos namą pilkomis Kornvalio skalūno sienomis ir, atskleidusi, kad būtent jis minimas romane „Pajūrio namas“ („The House on the Strand“), pridūrė: „Manau, šis romanas tau patiktų ne mažiau už kitus.“ Be to, palinkėjo sėkmės laikant dešimtos klasės egzaminus.

Bet kuris kitas paauglys būtų apsidžiaugęs, pasigyres artimiesiems, ir tuo viskas baigtųsi. Tik ne aš. Nedelsdama sėdau rašyti atsakymo ir prie laiško dar pridėjau pieštuku pieštą Reičelės, romano „Mano giminaitė Reičelė“ veikėjos, portretą. Nenučiuoikiu kaip ir kodėl, bet vargšė D. du Maurier rado laiko man atsakyti dar kartą. Šįsyk ji atsiuntė savo nuotrauką su autografu.

Neįstengiau atitraukti nuo jos akių. Tą fotografiją lietė pačios rašytojos pirštai! Nuotraukoje D. du Maurier sėdi Paro

paplūdimyje. Vilki berniokiškai praktišką rudos vilnos kelnių kostiumą. Išmintingose, liūdnokose akyse žėri maištingos kibirkštėlės. Žvilgsnis – kaip ir priklauso! – paslaptinai nukreiptas į jūros tolius. Rašytoja padėkojo man už piešinį ir kilniai teikėsi pažymėti, kad manoji Reičelė „patrauklesnė už filme ją vaidinusią aktorę Oliviją de Havilland!“ O svarbiausia – palinkėjo man sėkmės rašant „knygą“.

Galvoje ji turėjo „romaną“, kurį anuomet šratinuku uoliai rašiau į spirale įrištą bloknotą. Pavadinau jį „Samanta“ – ne-neigsiu, siužetas buvo gėdingai panašus į „Rebekos“. Apie tai D. du Maurier neprasitariau.

Šitai retsykiais susirašydavome beveik dvejus metus. Man suėjo šešiolika, paskui septyniolika. Vis dar turiu pluoštą rašytojos man siųstų atvirukų, laiškų, nuotraukų. Nedideli balti vokai su priekinėje pusėje mašinėle išspausdintu mano vardu, šešių pensų vertės pašto ženklas, Sent Ostlo antspaudas, padrika rašysena.

Dabar juos skaitinėdama jaučiuosi keistai – tarsi būčiau grįžusi į paauglystę. Susižavėjimas D. du Maurier kūryba visiškai pakeitė mano požiūrį į save. Iki tol nebuvo skaičiusi romanų, kurių autorius taip pagauliai ir suprantamai tyrinėtų tamsiausias žmogaus širdies kerteles, slapčiausias aistras, didžiausius troškimus. Mane labai paveikė rašytojos kūriniuose užčiuoptos romantinės užuominos, teksto atmosferiškumas, skaitydama tuos romanus pirmą kartą ėmiau nutuokti, ką iš tiesų reiškia intymūs vyro ir moters santykiai.

„Prancūzo įlanką“ perskaičiau 1974 metų vasarą. Didelę knygą kietais geltonais celofanuotais viršeliais parsinešiau iš Šekspyro gatvėje esančios Notingamo bibliotekos. Mūsų

šeima vasaromis kaip tik buvo pradėjusi atostogauti Kornvalyje – patėvis nusipirko nedidelę jachtą ir prišvartavo ją Fojaus uoste. Atostogos ten pranoko bet kokius lūkesčius. Kasdien šviesdavo saulė, mes plaukiodavome jachta, maudydavomės, žvejodavome skumbres, atokaitoje vaikštinėdavome takais tarp uolų, iškylaudavome Lantiko įlankoje. Man dar nebuvo tekę lankytis gražesnėje, egzotiškesnėje, stipresnius jausmus žadinančioje vietoje. Žvelgiant į akinančią dangaus žydrynę ir dantytas pakrančių uolas, gniaužte užgniauždavo kvapą.

Taip pat pasijutau ir atsivertusi romaną. Skaičiau jį kaip grynai nuotykinę istoriją, nutrūktgalvišką pasaką apie jaudinančius pavojus ir sudėtingą meilę. Gražuolė užsispyrėlė Dona Sent Kalum, nelaimingai ištekėjusi už apkūnaus bukagalvio puošėivos, ima bodėtis lėkštu, paviršutinišku gyvenimu Anglijos restauracijos laikotarpio rūmuose ir neapsikentusi išvyksta į šeimos dvarą Kornvalyje. Ten jai pavyksta atrasti dvasios ramybę. Netrukus ji lyg tampa kitu žmogumi – daug nesvarsčiusi palieka vaikus namie, persirengia laivo junga ir leidžiasi į nuotykius su vos pažįstamu prancūzu. Žino tik tiek, kad jis piratas (tiesa, ne bet koks, o švelnus ir svajingas), laisvalaikiu piešiantis paukščius. Ko daugiau reikia, kad moteris pamestų galvą.

O kodėl gi ne? Keturiolikos mėsliai klajodama virš Fojaus iškilusiomis uolomis, į akis spiginant saulei, plaukuose raudunojant aguonoms, Donos motyvus supratau kuo puikiau-siai. Juk gyvenime svarbiausia elgtis spontaniškai, taip, kaip liepia širdis. Antraip jame visai neliktų romantikos. Jeigu tą akimirką uoste būtų subaltavusi „La Mouette“ burė, nebūčiau dvejojusi nė sekundės. Visai kaip Dona suslėpčiau garbanas po skrybėlę ir plaukčiau ieškoti nuotykių.

Taip mažčiau anuomet. Atsivertusi „Prancūzo įlanką“ dabar, po beveik trijų dešimtmečių, – per tą laiką pati spėjau susilaukti trijų vaikų ir parašyti penkis romanus, – apstulbau aptikusi visai kitokią, kur kas prasmingesnę, tamsesnę ir baugesnę knygą. Tai istorija apie emocinį ir lytinį nubudimą, netektis, riziką, kompromisus. Šis romanas skaudesnis ir sunkiau apčiuopiamas, nei man kada nors atrodė, jame tyrinėjami daug sudėtingesni žmogaus polėkiai.

Dėmesio centre atsiduria Dona Sent Kalum, viena ryškiausių D. du Maurier sukurtų veikėjų, – užsispyrusi, graži, narsi, netikėtai šmaikšti ir valiūkiška. Deja, kartu ji ir įsitempusi, nelaiminga, pikta pati ant savęs. Pasiryžusi pokyčiams ir iš slogaus Londono su vaikais pabėgusi į Navrono dvarą Kornvalyje, ji nelaukta iš esmės pasikeičia ir pati.

Nuošaliuose Kornvalio miškuose ji atranda džiaugsmą ir palengvėjimą, bet tuo viskas tik prasideda. Staiga išnyksta bet kokios ribos: veriasi naujos perspektyvos, pildosi, regis, neįmanomi norai. Susikirtus jos ir prancūzo keliams, Donos širdis jau atvira. Juodu sukurti vienas kitam.

„Kodėl tapote piratu?“ – galop nutraukė tylą Dona.

„O kodėl jūs mėgstate jodinėti smarkiais ristūnais?“ – klausimu į klausimą atsakė prancūzas.

„Aš mėgstu pavoju, greitį, vilioja rizika nukristi.“

„Kaip tik dėl to ir pradėjau piratauti.“

Kad ir kokia laisva, maištinga būtų Donos siela, – tas mums visiems pažįstamas impulsas nutraukti pavadį ir leistis šuoliais, rizikuojant nukristi, – ji taip pat yra žmona ir motina. D. du Maurier į šį gyvenimo aspektą nežiūri pro pirštus. Naktiniai Donos nuotyčiai, dangstomi ištikimojo Viljamo,

anaiptol nėra tik žaidimas. Autorė skaitytojui nė akimirką neleidžia pamiršti, kad Londone Donos galbūt laukia kerštingas vyras, o Navrone mamos ilgisi du maži vaikai. Donos laisvė ir nuotykiškai turi kainą.

Taigi, ši knyga – tai romanas apie sudėtingą laisvės ir atsakomybės ryšį, apie galimybę rinktis, padėtį be išeities. Dona manė amžiams įkliuvusi į nelaimingos santuokos pinkles, tad išmoko užsisklęsti, slopinti jausmus, susitaikyti su nuobodžia kasdienybe. Vidinį nepasitenkinimą ji bandė malšinti lengvabūdiškais paikystėmis – išgertuvėmis su vyro draugais, kvailomis išdaigomis rūmuose. Dabar vis dėlto atėjo metas. Metas permąstyti prioritetus.

Kartu tai ir meilės istorija apie sielų giminystę, naujai pažintą aistrą. Kol nesutiko prancūzo, Dona nė nenumanė, kas yra meilė. Dabar ji pasijunta „pakliuvusi ten, kur seniai stengėsi patekti, bet kelią vis pastodavo vėjavaikystė, atbukimas ar tiesiog nesėkmingai susiklosčiusių aplinkybių visuma“.

Bendraudama su prancūzu ji atranda visišką vidinę ramybę. „Kad ir ką veiktų: ar žaistų su vaikais Navrone, ar klaidžiotų po sodą, ar merktų į vazas gėles, pakakdavo prisiminti įlankoje įsikūrusį burlaivio kapitoną, ir Donos sielą užplūsdavo ligi tol nepažinta šiluma.“

Ko gero, nesu skaičiusi tikslesnio ir sumanesnio tikros meilės aprašymo. Čia pasireiškia didžiausias D. du Maurier talentas – žmogišką aistrą vienu metu apibūdinti ir kaip beprotišką, nežemišką būseną, ir kaip šiltą, realistišką jausmą, ir kaip jaudinamai erotišką, nepaprastai gražų potyrį. Šio jos kūrybos aspekto keturiolikos nei supratau, nei gebėjau įvertinti.

„Viliuosi, kad vieną gražią dieną apsigyvensi savo svajonių name, – tokiais žodžiais ji baigė paskutinį man skirtą laišką. – Mano širdyje šią vietą užėmė Menabilis, bet ir Kilmarte įsikūriau labai patogiai ir jaukiai.“

Kol kas svajonių name pagyventi neteko, bet autorės palikymas ir kilniaširdiškai siunčiami laiškai įkvėpė įgyvendinti kitą svajonę. Jaudinantis ryšys su Tikra Rašytoja – toks neapsakomai svarbus droviai, jausmingai paauglei – dar ilgai skatino mane nepasiduoti. Aplinkoje, kurioje niekas rimtai netikėjo mano talentu ir valia rašyti – ypač mūsų pažįstami Notingame! – tai išties teikė man vilties.

Kaip norėčiau jai pasakyti, kad man pavyko, kad rašau romanus. Ir ne tik – kaip būtų nuostabu, jeigu ji sužinotų, kad atkakloji, greičiausiai iki gyvo kaulo įkyrėjusi jos susirašinėjimo draugė iš Notingamo po kurio laiko vis dėlto tapo tiek pripažinta rašytoja, kad pelnytų teisę parašyti naują pratarmę vienam iš žaviausių ir ilgesingiausių jos romanų.

Julie Myerson

2003 m. vasaris

I

Kai nuo jūros papučia rytų vėjas, spindintys Helfordo upės vandenys suraibuliuoja, susidrumsčia, o smėlėtus krantus ima plakti smulkios rūšios vilnelės. Neaukštos bangos lūžta virš atoslūgio apnuogintos seklumos; ilgakojai balų paukščiai triukšmingai pakyla į orą ir, sparnais slystelėję vandens paviršiumi, nuvasnoja dumblingų lygumų link. Tik kirai klykaudami vis suka ratus virš putoto vandens, retsykais neria žemyn ieškodami lesalo, pilkos plunksnos žaižaruoja nutaškytos sūrių purslų.

Lamanšo sąsiauriu nuo Lizardo kyšulio atsiritusios sunkios bangos veržliai plūsta į upės žiotis, kliokia jūros gelmių vandens ir nesenų liūčių pagirdyta, dumblo nurudinta, sūroka potvynio srovė, ant kupros lakinanti sausas šakeles, šapus, keisčiausius pragaišintus rakandus, per anksti nuo medžių nukritusius lapus, paukščių jauniklių kūnelius ir žiedų pumpurus.

Nuo bangavimo menkai apsaugotame prieuostyje šiuo metu tuščia, nes pučiant rytų vėjui prisisvartuoti nelengva, ir jei ne šen bei ten aplink Helfordo perkėlą išsibarstę namukai ir grupelė vienaaukščių kotedžų prie Port Navaso, upė vis

dar atrodytų taip pat kaip vos atmenamais, seniai praėjusiais laikais.

Niekas anuomet netrikdė šių slėnių ir kalvų didybės, joks statinys nedarkė plynų laukų ir atšiaurių uolų, aplinkui nesižvalgė virš medžių viršūnių galvas iškėlę kaminai. Netoliese įsikūrusios kelios Helfordo kaimelio sodybos gamtai jokios įtakos nedarė – upėje karaliavo paukščiai: kuolingos ir raudonkojai tulikai, narūnėliai ir kirviasnapiai. Kitaip nei šiandien, jachtos anais laikais pasroviui taip toli neplaukdavo, tad tykus vandens plotas toje vietoje, kurioje susilieja nuo Konstantaino ir Gviko atvingiavę upės intakai, tyvuliavo ramus ir netrikdomas.

Mažai kas anuomet žinojo apie šią upę, prieglobstį čia atrasdavo nebent jūreiviai, jų laivus iš sąsiaurio į pakrantę atnešdavo pietvakarių vėjai. Vietovė atklydėliams atrodydavo atšiauri ir nesvetinga, juos kiek baugindavo čionykštė tyla, tad vos sulaukę palankaus vėjo nedelsdami keldavo inkarus ir išskleidę bures leisdavosi į atvirą jūrą. Neviliojo jų ir Helfordo kaimelis, jo gyventojai nepasižymėjo nei dideliu protu, nei iškalba, o dar mažiau tuos šilumos ir moters glamonių išsiilgusius vaikus traukė bastytis po miškus ar su balų paukščiais murkdytis atoslūgio atidengtuose dumblynuose. Taip Helfordo upė, niekieno nelankoma ir nepažinta, vingiavo sau tarp žmogaus kojos neliestų miškų ir kalvelių, ir jokia akis neregėjo to snūdaus vidurvasario žavesio skleidžiamų nuostabių kerų.

Užtai dabar... Kokie tik garsai garseliai netrikdo pakrančių tylos. Palikdami vandenyje putotus pėdsakus, pirmyn atgal plaukioja pramoginiai garlaiviai, zuja kateriai, seklumas

šukuoja krevečių gaudyklėmis apsiginklavę vangūs turistai, akli juos supančių gamtos grožybių pertekliui. Retsykiais kuris nors sėda į sunkiai pūkščiantį automobiliuką ir pažliugusiu siauru duobėtu keleliu, iš Helfordo kaimo staigiai sukančiu į dešinę, nudarda išgerti arbatos iškylautojų mėgstamoje akmeninėje senos ūkininko sodybos virtuvėje. Sodyba kadaise priklausė Navrono dvarui ir vis dar mena buvusią didybę. Dabartinį kiemą ir šiandien supa dalis senųjų mūrų, o didžiąsias dvaro pastato duris puošusios dvi kolonos, nūnai apaugusios gebenėmis ir kerpėmis, remia gofruotą naujoviškos daržinės stogą.

Sodybos virtuvė, kurioje turistas siurbčioja arbatą, buvo Navrono valgomojo dalis, o neaukšti laiptai, iširemiantys į plytų sieną, anuomet vedė į galeriją. Kitkas greičiausiai suiro ar buvo nugriauta, nes stačiakampė ūkininko sodyba, nors ir maloni akiai, nė iš tolo neprimena senuose atspauduose vaizduojamo raidės E formos Navrono dvaro pastato, o simetriško sodo ir parko šiandien nelikę nė pėdsako.

Turistas užkanda, išgeria arbatos ir patenkintas apsidairo, nė nenumanydamas, kad prieš daugybę metų, seniai praėjusią vasarą, toje vietoje stovėjo moteris ir taip pat žvelgė į tarp medžių žaižaruojančią upę, o paskui užvertusi galvą mėgavosi veidą glostančiais saulės spinduliais.

Jo ausis pasiekia įprasti ūkio garsai: kibirų barškesys, galvijų bliovimas, šiurkštūs per kiemą susišūkaujantių tėvo ir sūnaus balsai. Jie užgožia praeities atgarsius, ir turistas negirdi, kaip tamsioje tankmėje pasislėpusi žmogysta tyliai švilpteli pakėlusį rankas prie burnos, negirdi, kaip jai skubiai atsako bežadžio namo pasienyje susigūžęs liesas siluetas, o virš jo

prasivėrusiame lange pasirodo Dona. Moters veidas apkritęs garbanomis, ji įtempusi ausis atidžiai dairosi po kiemą, pirštai į palangę barbena bevarde melodiją.

Upė vis plukdo savo vandenį, vasaros vėjelis vis taip pat šlamina medžių lapus, atoslūgio atidenguose dumblo sąnašynuose vis taip pat lesalo ieško jūrinės šarkos, pratisai tūtuoja kuolingos, ir tik anais laikais gyvenę žmonės seniai nugrimzdo į užmarštį, jų antkapiai apsamanojo, apkerpėjo, vardus ištrynė laikas.

Žemę po išnykusiu Navrono dvaro prieangiu šiandieną trypia galvijų kanopos, o kadaise ten laikrodžiui mušant vidurnaktį blausioje žvakės šviesoje šypsojosi nekviestas svečias su špaga rankoje.

Pavasarij ūkininko vaikai įlankos pakrantėse skina raktažoles ir snieguoles, po murglinais jų auliniais traška sausos šakelės, čėža pernykščiai lapai, o ilgos žiemos liūčių lig valiai pagirdyta įlanka atrodo niūri ir vieniša.

Nors medžiai vis dar tankiai spiečiasi vandens pakraštyje, o vešlios samanos žaliuoja priplaukėlėje, – ten Dona kūrė laužą ir pro liepsnas šypsojosi mylimajam, – laivai į šį užutėkį nebeatklysta, dangun nebekyla įžambūs stiebai, nebežvanga traukomos inkarų grandinės, ore nebesklando sodrus tabako aromatas, virš vandens nebeplazdena smagių svetimšališkų kalbų aidai.

Vienišas keliautojas, palikęs jachtą Helfordo priuostyje ir vidurvasario naktį, kurkiant lėliams, valtele leidęsis prieš srovę, aptikęs upelio žiotis stabteli, sudvejoja – šią vietą dar ir dabar gaubia slaptingi kerai. Pirmąsyk čia atkakęs, jūrininkas per petį dirsteli atgalios į priuostyje prišvartuotą saugią jachtą, apžvelgia plačią upę ir pakėlęs irklus sustingsta

nustebintas siauroje, vingiuotoje upokšnio vagoje viešpataujančios gūdžios tylos. Pats nesuprasdamas kodėl, jis jaučiasi, lyg būtų įsibrovęs čia iš kito laiko ir erdvės. Keliautojas dvejo-damas kiek paplaukia palei kairį upelio pakraštį, irklų mentės stebėtinai garsiai pliaukši į vandenį, žadindamos keistus aidus priešingo kranto tankynėje. Upokšnis vis siaurėja, pakriaušyje vis glaudžiau telkiasi medžiai, ir jūrininką pagauna kažin koks keistas, kerintis, nesuprantamas jaudulys.

Aplink nė gyvos dvasios. Tai kas gi ten šnabžda pakrantės sekluose? Kieno batų sagtys ir rankoje spaudžiamas trumpas kardas blyksi mėnesienoje? Argi šalia nešmėžuoja moteris su apsiaustu, tamsias garbanas susisegusi už ausų? Žinoma, keliautojui viso labo pasidingojo: žmonių siluetai tėra medžių šešėliai, o kuždesį primenančius garsus sukėlė lapuose šnarantis vėjas ar per miegus krustelėjęs paukštis. Ir visgi jis staiga nustērsta, pabūgsta plaukti toliau, jam rodo, kad brautis ten užginta. Jūrininkas apgręžia valtėlę priuosčio pusėn ir ima irtis tolyn, bet garsai netyla: štai sutapsėjo skubrūs žingsniai, kažin kas šūktelejo, nakties uždangą perplėšė riksmas, tolumoje nuaidėjo vos girdimas švilpimas, smagiai suskambo keista dainelė. Jis įdėmiai stebėlijasi į tamsą, šešėliai sutirštėja, ir keliautojui prieš akis išnyra ryškus vaiduoklių laivo siluetas, dailus ir elegantiškas, sakytum atplaukęs tiesiai iš praeities. Besidaužančia širdimi jūrininkas užgula irklus, ir valtėlė it strėlė nuskrieja tamsiais vandenimis tolyn nuo to nežemiško, žmogaus protui nesuvokiamo reginio.

Pasiekęs saugų jachtos prieglobstį, jis paskutinį sykį meta žvilgsnį į upelio žiotis: virš aukštų medžių kykla didinga vasaros pilnatis, meiliai glamonėjanti upokšnį baltais atspindžiais.

Kalvų papartynuose pratisai sukurkia lėlys, pliaukšteli iš vandens iššokusi žuvis. Jachta lėtai pasisuka pasitikdama artėjantį potvynį, ir upeliūkštis pranyksta keliauninkui iš akių.

Jis nusileidžia į patogią savo kajutę ir pasirausęs tarp knygų ištraukia Kornvalio žemėlapi – ne itin aiškų, ne per daug tikslų, šiaip sau prigriebtą nuobodžiaujant Trūro knygyne. Pergamentas išblukęs, pageltęs, ženklai neįskaitomi. Žodžiai užrašyti senovine maniera. Helfordo upė pavaizduota gana tiksliai, pažymėti Konstantaino ir Gviko kaimeiliai. Vis dėlto jūrininko žvilgsnis krypsta kitur, jis ieško nuo upės atsišakojančio siauro intako, slėniu vingiuojančio iki užutėkio vakaruose. Plonytėmis, dabar jau apsitrynusiomis raidėmis kažkieno ranka išvedžiojo žodžius: *Prancūzo įlanka*.

Kurį laiką pasvarstęs apie pavadinimo kilmę, jūrininkas gūžteli ir suvynioja žemėlapi. Paskui įsitaiso miegoti. Lauke ramu. Vandens paviršiaus nešiaušia vėjas, nuščiuvo lėliai. Mėnesienos nutviekstą jachtą tyliai sūpuoja potvynio bangelės. Keliauninkas sapnuoja – aplink nuvilnija švelnus murmesys, atgyja praeities vaizdiniai.

Tarp dulkių ir voratinklių sušmėžuoja užmarštin nugrimzdę šešėliai, pasakojantys savo istoriją. Jis girdi, kaip Navrono dvaro alėja dunda kanopos, regi, kaip atsiveria didžiosios durys ir į apsiaustu apsigobusį raitelį sužiūra perbalęs tarnas. Mato laiptų viršuje pasirodžiusią Doną su sena suknele ir galvą dengiančia skara, o tykiame slaptame užutėkyje tuo metu mįslingai šypsodamasis laivo deniu vaikštinėja rankas už nugaros susinėręs vyriškis. Ūkininko sodybos virtuvė vėl tapusi dvaro valgomoju, kažkas gūžiasi ant laiptų rankoje spausdamas peilį, viršuje nuaidi išgąsdinto vaiko

riksmas, užpuoliką parbloškia nuo galerijos sienos nukritęs skydas. Viauksėdami ir cypaudami prie jo bemat pripuola du nedidukai, iškvepinti ir sugarbanoti spanieliai.

Vidurvasario naktį apleistoje prieplaukoje liepsnoja laužas. Prie jo sėdi dviese – vyras ir moteris. Šypsodamiesi žvelgia vienas kitam į akis, susieti bendros paslapties, o auštant, sulig pirmąją potvynio banga, iš įlankos išplaukia laivas, giedroje dangaus žydrynėje kepina saulė, virš jūros aidai kirų klyksmai.

Praėjusių laikų šešėliai smelkiasi į miegančiojo protą, priima jį į savo gretas, viskas jam tampa taip sava ir pažįstama: ir ta jūra, ir laivas, ir Navrono dvaro sienos, ir duobėtais Kornvalio keliais besikratanti karieta, ir net seniai pamirštas Londonas, kažin koks netikras, lyg tapyta dekoracija su kelių praeiviams šviečiančiais mažamečiais deglininkais ir nešvariose pakampėse krizenančiais įkaušusiais kavaleriais. Jis stebi, kaip satino švarku vilkintis Haris, lydimas savo spanielių, įgriūva į Donos miegamąjį, šiai veriantis auskarus su rubiniais. Regi Viljamą sagutės pavidalo burna ir smulkiu neperprantamu veidu. Galiausiai išvysta siaurame vingiuotame užutėkyje prišvartuotą „La Mouette“, mato pakrantę apklėtusius medžius, girdi garnių ir kuolingų balsus. Keliauninkas ramiai šnopojuoja išsitiesęs ant nugaros, sapne išgyvendamas tas žavingų beprotysčių kupinas seniai praėjusios vasaros dienas, kai įlanka pirmąsyk tapo prieglobsčiu laisvės ištroškusiems bėgliams.

2

Bažnyčios laikrodžiui išmušus pusę valandos, į Lanseną įdardėjo karieta ir sustojo prie užėigos namų. Vadeliotojas kažin ką burbtelėjo padėjėjui, ir tas liuoktelėjęs nuo pasostės nuskubėjo prie žirgų kinkinio. Vadeliotojas įsikišo į burną du pirštus, sušvilpė. Iš užėigos į kiemą tuoj išslinko užsimiegojęs arklininkas ir suglumęs pasitrynė akis.

– Pasiskubink, – liepė vežikas. – Nėr kada čia stoviniuoti. Greit pagirdyk ir pašerk žirgus.

Jis pasiražė ir niūriai apsidairė aplinkui. Padėjėjas sutrepsėjo nutirpusiomis kojomis, užjaučiamai vyptelėjo bendražygiui.

– Laimei, žirgai dar ne visai nusivarė, – pratarė pusbalsiu. – Gal ir ne veltui ponas Haris už juos paklojo tokią sumą.

Vadeliotojas gūžtelėjo. Išsekęs ir sustiręs, jis netroško aušinti burnos. Keliai buvo tikra bausmė, o jei kas nutiktų žirgams ar karietai, atsakyti prisieitų jam, ne padėjėjui. Važiuotų sau ramiai ir po kokios savaitės jau būtų vietoj, bet ne – reikia gi lėkti kaip akis išdegus, negailint nei žmogaus, nei gyvulio, mat ponai, pamanykite, prastai nusiteikusi. Dėkui Dievui, karietoje bent dabar tylu – matyt, užsnūdo. Vežiko viltys nepasiteisino: vos grįžo arklininkas, nešinas dviem kibirais, ir

žirgai įniko godžiai gerti, atsilapojo kariatos langas ir pro jį išsilenkė šeimininkė – veidas žvalutėlis, akys budrios, balsas, pastarosiomis dienomis jau ėmęs kelti jam baimę, kaip visada, šaltas ir įsakmus.

– Ko, po velniais, vėl sustojom? – pasipiktino ji. – Juk žirgai jau girdėte, dar nė trys valandos nepraejo.

Patyliukais melddamas Dievą kantrybės, vadeliotojas nusliuogė nuo pasostės ir prisiartino prie praviro kariatos lango.

– Žirgai nepratę prie tokio tempo, ponია, – paaiškino jis. – Nepamirškite, kad per dvi dienas įveikėm veik du šimtus mylių*. O ir keliai tokiems grynakraujams ristūnams čia visai netinkami.

– Kvailystės, – atrėžė šeimininkė. – Kuo geresnė veislė, tuo ištvėmingesnis organizmas. Nuo šiol stosim tik man paliepus. Sumokėkit žmogui, kiek prašo, ir važiuojam.

– Klausau, ponია.

Vežikas nusigrėžė nepritariamai sučiaupęs lūpas, linktelėjo padėjėjui ir murmedamas užsiropštė ant pasostės. Vėpla arklininkas išpūtęs akis patraukė vandens kibirus. Žirgai suprunktė, sudundėjo kanopos, nuo įkaitusių šonų pakilo garas. Grįsta aikštė ir mieguistas miesteliūkštis liko užnugary, priekyje vėl suvingiavo duobėtas kelias.

Parėmusi smakrą delnu, Dona niūriai žvelgė pro langą. Vaikai, laimei, vis dar miegojo. Net jų auklė Pru jau geras dvi valandas nė nekrustelėdama pūtė į akį – burna pravira, skruostai įraudę. Išblyškusi, nukeipusi Henrieta, miniatiūrinė Hario kopija, sirgo štai jau ketvirtą sykį. Vargšėlė snaudė auksaplaukę galvelę atrėmusi auklei į petį. Džeimsas buvo

* 1 mylia = 1,609 km (čia ir toliau – vertėjos pastabos).

kietai įmigęs sveiku kūdikio miegu – ko gero, neprabus iki pat kelionės pabaigos. O ten... Baisu net pagalvoti, kas laukia! Lovos, žinia, bus drėgnos, langinės uždarytos, nenaudojami kambariai priplėkę ir tvankūs. Nustebę tarnai šeimininkę pasitiks irzliai burbėdami. Ir visa tai kęsti teks dėl to, kad ji akiai pasidavė akimirkos impulsui, ūmai sukilusiam apmaudui dėl savo gyvenimo tuštybės, dėl įgrisusių vakarienių, kortų partijų, paikų išdaigų, deramų nebent šventadienį įsidūkusiems mokinukams, kvailo flirto su Rokingamu – ir dėl paties Hario, vangaus ir lengvabūdiško, pernelyg uoliai vaidinančio tobulą sutuoktinį, dėl tos jo tolerancijos, įpročio nusižiovauti prieš vidurnaktį, tingių komplimentų. Beprasmybės jausmas jos širdyje brendo jau kelis mėnesius, vis pamausdamas it lėtinis danties uždegimas, kol penktadienio vakarą skaudulys pratrūko pykčiu ir pasibjaurėjimu pačia savimi. Dėl penktadienio vakaro įvykių ji dabar ir kratosi šioje nelemtoje karietoje, be jokio reikalo vykdama į nepažįstamus namus, regėtus vos sykį gyvenime. Lyg to dar būtų negana, įsikasčiavusi kartu išsitempė ir du suglumusius vaikus ir irzlią jų auklę.

Pasielgė impulsyviai – kaip visada, nuo pat vaikystės. Pakluso staiga prabylančiam vidiniam balsui, gundančiam ryžtis kokiai beprotybei, o paskui negailinčiam patyčių. Spontaniškai ištekėjo ir už Hario, nes ją patraukė keistai tingus jo juokas ir pasidingojo, kad mėlynos akys slepia šį tą daugiau, nei jose aptiko iš tiesų, o dabar vis dėlto suprato, kad... Ne, apie tai garsiai nekalbama, nevalia prisipažinti net sau pačiai. Kokia iš to nauda? Yra kaip yra, dabar ji dviejų puikių vaikų motina ir kitą mėnesį, šiaip ar taip, švęs trisdešimtą gimtadienį.

Žinoma, vargšas Haris nekaltas, niekas nekaltas – nei beprasmiškas jų gyvenimas, nei paikos išdaigos, nei draugai, nei slogi per anksti atėjusios vasaros tvankuma, užgulusi sukepusiu purvu aplipusias, dulkėtas Londono gatves, nei kvaili teatro juokeliai, tuštybė, lengvabūdiškos pramogos, Rokingamo jai į ausį kuždamos nešvankybės. Kalta tik ji viena.

Per ilgai tenkinosi jai atitekusiu menkaverčiu vaidmeniu. Sutiko būti tokia Dona, kokią matyti geidavo aplinkiniai – paviršutiniška dailia lėlyte, mokačia vaikščioti, kalbėti, juoktis, abejingai priimančia neišvengiamas pagyras ir komplimentus savo grožiui, nerūpestinga, atžaria ir pabrėžtinai abejinga, nors visą tą laiką iš tamsaus veidrodžio į ją susigėdusi žvelgė kita, paslaptinga, vaiduokliška Donos versija.

Toji kita Dona žinojo, kad gyvenimas būna ne tik bevertis, ribotas, persisunkęs kartėlio, ne, jis gali būti platus ir neapripiamas, jame gali tilpti tiek kančia, tiek meilė, tiek rizika, tiek švelnumas – ir dar daugiau, kur kas daugiau. Tą penktadienio vakarą ji taip pasibjaurėjo savimi ir gyvenimu, kurį gyveno, kad net dabar, sėdėdama karietoje ir alsuodama gaiviu provincijos oru, uoste užuodė karštą gatvės tvaiką, kylantį iš Londono nutekamųjų griovių, nuovargio ir puvėsių smarvę, nepaaiškinamai susiliejusią su tvankuma ir žemais debesimis, su Hario žiovuliu, jam purtant apdulkėjusį švarko skverną, su dviprasmiška Rokingamo šypsena – tarsi visa tai įkūnytų alsu, mirštantį pasaulį, iš kurio reikia bėgti, kol ant galvos neužgriuvo dangus ir amžiams neužsitrenkė spąstai. Donos atmintyje iškilo aklas prekeivis prie kampo, nuolat įtempęs ausis, ar tik kur nežvangtelės moneta, ir Heimarketo gatve dūlinėjantis pameistrs su padėklu ant galvos, šaižiu,

bedžiaugsmiu balsu siūlantis savo prekes. Ji prisiminė, kaip jis griuvo, koja užkabinęs atliekų krūvelę, ir padėklo turinys pažiro ant dulketų grindinio akmenų. Ir dar – o Dieve, sauskimšas teatras, įkaitusius kūnus gaubiantis tvaikus kvėpalų debesis, paikas juokas, klegesys, žmonių būrys karališkojoje ložėje, tarp jų – ir pats karalius. Pigiausių bilietus įsigiję žiūrovai viršutinėse eilėse nekantriai trypė, šūksniais ragindami pradėti, į sceną skriejo apelsinų žievelės. Haris, kaip visada, kvatojo be jokios priežasties, o paskui, apsvaigęs nuo artistų sąmojo, o gal prieš spektaklį padauginęs vyno, užknarkė savo kėdėje. Progą pašūdykauti nepraleidžiantis Rokingamas bemat prisiglaudė ir palinkęs Donai prie ausies ėmė kuždėti meilūs žodelius. Kaip ji nekontė to įžūlaus, savininkiško elgesio, to jo familiarumo. Rokingamas taip drąsiai flirtavo tik dėl to, kad vieną gražią giedrą naktį Dona nuobodžiaudama leidosi jo pabučiuojama. Po spektaklio jie vakarieniavo „Gulbėje“, alinėje, kuria, išsisklaidžius naujovės žavesiui, Dona pamažu ėmė bodėtis – jos nebetraukė būti vienintele teisėta žmona tarp būrio meilužių.

Sudomino? Pirkite knygą
PRANCŪZO ĮLANKA

ir pasimėgaukite šia istorija iki pabagos.

JAUSMŲ KLASIKA

Anglijos restauracijos laikotarpio rūmuose ponija Dona Sent Kalum garsėja skandalais ir polinkiu į paikystes – šitaip mėgina prablaškyti įgrisusią kasdienybę. Giliai širdyje ji vis dėlto geidžia kitokio gyvenimo, nuoširdžios meilės, švelnumo. Siekiant šio tikslo Donai nebaisūs jokie pavojai.

Ji paklūsta širdies balsui ir iš troškiaus Londono pabėga į atkampų Navrono dvarą, vildamasi nuošaliuose jo miškuose ir slaptuose užtėkuiuose atrasti dvasios ramybę. Ten ji patiria tikrą aistrą, įsimyli bebaimį piratą, medžiojamą Kornvalio gyventojų, – prancūzą, kuris, kaip ir pati Dona, dėl vienos džiaugsmo akimirkos yra pasiryžęs rizikuoti gyvybe.

„DAPHNE DU MAURIER
SUNDAY TELEGRAPH
NĖRA LYGIŲ.“

